

ABD–Azerbaycan İlişkilerinde Stratejik Ortaklık

1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte 15 cumhuriyet bağımsızlığını kazanmıştır. Bu cumhuriyetler arasında Güney Kafkasya'da yer alan Azerbaycan, sahip olduğu hidrokarbon kaynakları ve jeopolitik konumu sayesinde küresel ve bölgesel güçlerin dikkatini çekmiştir. Bağımsızlığını kazanan Azerbaycan, o yıllarda Karabağ'da artan savaş nedeniyle tüm dikkatini ülke güvenliğine yöneltmiştir. 1992–1994 yılları arasında ABD ile Azerbaycan ilişkileri olumlu bir seyir izlememiştir. ABD'nin Rusya'yı doğrudan karşısına almak istememesi ve ABD Kongresi'nde Ermeni diasporasının güçlü etkisi nedeniyle, 1992'de kabul edilen *Freedom Support Act* adlı yasaya 907. Madde eklenmiştir. Bu maddeye göre ABD hükümeti Azerbaycan hükümetine doğrudan devlet yardımı yapamamaktaydı. 1993 yılında gerçekleştirilen seçimlerin ardından cumhurbaşkanlığı görevine Haydar Aliyev geçmiştir. Haydar Aliyev bir taraftan Rusya ile ilişkileri düzeltmeye çalışırken diğer taraftan Rus baskısını dengelemek amacıyla Batı ülkeleriyle ilişkilerin geliştirilmesine önem vermiştir. Enerji üzerinden Batılı ülkelerle yakınlaşma siyaseti yürütülmüş ve dünyanın 30 petrol şirketinin iştirakiyle 1994 yılında "Asrın Anlaşması" imzalanmıştır. Bu anlaşmaya ABD şirketleri de katılmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 49. oturumu kapsamında Bill Clinton ile Haydar Aliyev arasında gerçekleştirilen görüşmede ABD ilk kez Ermenistan'ın saldırganlığına karşı Azerbaycan'ın tezlerine destek vermiştir. 11 Eylül 2001 saldırılarının ardından ABD'nin uluslararası terörizme karşı başlattığı savaşta Azerbaycan ABD'nin yanında yer almış ve hava sahasının askerî amaçla kullanılmasına izin vermiştir. Bunun ardından ABD Senatosu, Azerbaycan'a yönelik ambargo kararının askıya alınması için başkana yetki vermiştir. Haydar Aliyev'in vefatının ardından 2003 yılında yapılan seçimlerde İlham Aliyev cumhurbaşkanı seçilmiştir. İlham Aliyev ilk dönemlerinde ABD ile ilişkilerde önemli adımlar atmıştır. 2008 yılında Azerbaycan ordusunun NATO standartlarına uygun eğitilmesi kararı alınmıştır. ABD, Azerbaycan'a yönelik askerî yardımı artırmış ve 907. Madde fiilen askıya alınmıştır. Barack Obama döneminde ABD–Azerbaycan ilişkileri görece zayıflamış, ancak dönemin sonlarına doğru yeniden canlanmaya başlamıştır. 2016'da Donald Trump döneminde ilişkiler yeniden iyileşme eğilimine girmiştir. 2020–2026 yılları arasında Güney Kafkasya jeopolitiğinde köklü değişimler yaşanmıştır. II. Karabağ Savaşı (2020) Azerbaycan'ın zaferiyle sonuçlanmış; ABD'nin arabuluculuğunda imzalanan barış mutabakatına (Ağustos 2025, Washington Zirvesi) ve Trump tarafından ortaya konulan Uluslararası Barış ve Refah Yolu (TRIPP) koridorunun uygulama çerçevesine (Ocak 2026 Implementation Framework) kadar uzanan ardışık bir süreç ortaya çıkmıştır. Bu süreçte ABD, Rusya ve İran'ın bölgedeki etkisinin zayıflamasını fırsata çevirerek TRIPP girişimini diplomatik olarak tesis etmiştir.

Son olarak 10–11 Şubat 2026'da Bakü'de gerçekleştirilen görüşmede ABD Başkan Yardımcısı JD Vance ile Cumhurbaşkanı İlham Aliyev arasında imzalanan stratejik ortaklık anlaşması iki ülke ilişkilerinin kurumsallaştığını göstermektedir. Anlaşma güvenlik ve ekonomik iş birliğini genişletirken ABD'nin deniz güvenliği desteği ile Azerbaycan'ın

savunma teknolojileri ve yapay zekâ alanlarına yaptığı vurgu ilişkilerin yeni bir aşamaya geçtiğine işaret etmektedir. Tarafların terörle mücadelede ortak hareket etme vurgusu iş birliğinin operasyonel güvenlik boyutunu güçlendirmektedir. Bu durum, ABD–Azerbaycan ilişkilerinin enerji merkezli yapıdan çıkarak daha kapsamlı bir güvenlik ortaklığına dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

Kaynakça

İyikan, N. (2009). ABD'nin Azerbaycan İlişkilerine Etki Eden Parametreler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 255-267. <https://izlik.org/JA43HY94EZ>

Türkiye Günlüğü. (2021). *İstiklaliyetlerinin 30. yılında Türk Cumhuriyetleri* (Sayı 146, Bahar). Ankara: Cedit Neşriyat.

Tokmakoğlu, G. (2026, Şubat 12). Güney Kafkasya jeopolitiğinin dönüşümü. *Independent Türkçe*.

<https://www.indyurk.com/node/772716/t%C3%BCrki%C3%87yeden-sesler/g%C3%BCney-kafkasya-jeopoliti%C4%9Finin-d%C3%B6n%C5%9F%C3%BCm%C3%BC>

Deutsche Welle. (2026, 10 Şubat). *ABD ile Azerbaycan arasında stratejik ortaklık anlaşması*. <https://www.dw.com/tr/abd-ile-azerbaycan-aras%C4%B1nda-stratejik-ortakl%C4%B1k-anla%C5%9Fmas%C4%B1/a-75902020>